

Ontdek méér klassiek op orkest.nl

Feestconcert door het Nederlands Philharmonisch

December is dé feestmaand en dat viert het Nederlands Philharmonisch met een spectaculair Feestconcert.

za 20 december, 20:15
di 23 december, 20:15
Het Concertgebouw



Klassieke muziek voor iedereen. Maak jij het mogelijk?

Bij ons krijgt iedereen de kans om te ervaren wat klassieke muziek met je doet. We verwelkomen jaarlijks duizenden kinderen, leiden getalenteerde dirigenten en orkestmusici op en spelen niet alleen op de prestigieuze podia van Het Concertgebouw en De Nationale Opera, maar ook voor buurtbewoners in onze eigen NedPhO-Koepel, in poptempel Paradiso voor nieuw publiek en met kleine ensembles in zieken- en verzorgingshuizen. Geniet je van onze concerten en gun je dit iedereen?

Kijk op orkest.nl/steun wat je als Vriend of Geefkringlid kunt doen.



NEDERLANDS ⁴⁰jaar
PHILHARMONISCH

SAINT-SAËNS Orgelsymfonie

Pierre Bleuse
dirigent
Laurens de Man
orgel

concertgebouw.nl

Yakult

za 25 & zo 26 okt — Het Concertgebouw

orkest.nl

PROGRAMMA

Olivier Messiaen (1908 - 1992)

Uit *L'Ascension* voor orkest (1932 - 1933): III. Alléluia sur la trompette, alléluia sur la cymbale

Uit *L'Ascension* voor orgel (1933 - 1934): III. Transports de joie

Uit *L'Ascension* voor orgel (1932 - 1933): IV. Prière du Christ montant vers son Père

Franz Liszt (1811 - 1886)

Totentanz, parafrase over het 'Dies Irae' voor piano en orkest (1849)

Introductie:

Andante-Presto-Allegro

Variatie I: Allegro moderato

Variatie II: un poco animato

Variatie III: Molto vivace

Variatie IV (canonique): Lento-Presto

Variatie V: Vivace. Fugato-cadenza

Variatie VI: Sempre allegro, ma non troppo

Pauze

Camille Saint-Saëns (1835 - 1921)

Symfonie nr. 3 op. 78 in c

'Orgelsymfonie' (1886)

Adagio - Allegro moderato

Poco adagio

Allegro moderato - Presto

Maestoso

NEDERLANDS PHILHARMONISCH

Pierre Bleuse, dirigent

Nelson Goerner, piano

Laurens de Man, orgel

za 25 oktober, 20:15

zo 26 oktober, 14:15

het Concertgebouw

VOORPROGRAMMA

Christiaan Kuyvenhoven

leidt het programma in.

za 25 oktober, 19:40 - 20:00

zo 26 oktober, 13:40 - 14:00

in de Spiegelzaal

Duur concert: ca. 110 minuten

Een muzikale reis met piano, orgel en orkest

Een concert met een religieus tintje. Zo citeert Liszt in zijn *Totentanz* een van de bekendste gregoriaanse melodieën en gebruikt Saint-Saëns het orgel, van oorsprong toch een vrij kerkelijk instrument, op een verrassende symfonische manier. Voor de echte religie moet je bij Messiaen zijn, al zag hij dat begrip beduidend ruimer dan je zou denken.

Hemelvaart

Olivier Messiaen was katholiek tot in het diepst van zijn ziel. Zijn leven en werk zijn ervan doortrokken, als componist in een groot deel van zijn werk, maar ook als praktiserend musicus: hij was meer dan zestig jaar lang organist van een kerk in Parijs, de Église de la Sainte-Trinité. Wat hem voornamelijk aansprak in hetatholicisme was niet de geloofsleer, maar de mystiek. Geloof was voor hem het wonder van het hogere, dat de menselijke geest niet kon bevatten. Daarbij keek hij verder dan alleen het Christendom. Niet voor niets liet hij zich bij het uitdenken van geheel eigen ritmes en toonladders inspireren door onder meer de antieke Griekse cultuur en het hindoeïsme. Die toonladders en ritmes kom je uitbundig tegen in zijn werk *L'ascension*, dat het mysterie van de hemelvaart van Christus in muziek probeert te vatten. De twee laatste delen van deze vierdelige compositie die vanavond op het programma staan verbeelden de uiterste emoties rondom dit geheim. Aan de ene kant is dat in *Alléluia sur la trompette*, *alléluia sur la cymbale* de uitzinnige vreugde van Christus dat hij zijn aardse bestaan met dood en opstanding glorieus heeft volbracht. Het zijn schallende trompetten en klinkende cimbalen die in dit snelle deel de hoofdrol spelen. Aan de andere kant is het in *Prière du Christ montant vers son Père* de intense devotie in het gebed aan God zijn vader, die hij snel weer zal ontmoeten. Hier zijn het alleen de strijkers die in zeer lang uitgerekte akkoorden het gebed van Christus begeleiden. Op dringend verzoek van zijn uitgever maakte Messiaen ook een versie voor orgel van *L'ascension*. Voor een groot deel volgt hij in dit arrangement nauwgezet het origineel, behalve in het derde deel, *Transports de joie*, dat vanavond uitgevoerd wordt door Laurens de Man. Messiaen vond dat daar de typisch orkestrale klank niet

op het orgel paste en maakte daarom een geheel nieuw deel. Maar dat is zo mogelijk nog glorieuzer dan de noten voor orkest.

Dodenmis

Het religieuze leven van Franz Liszt kun je met een flinke korrel zout nemen. Op latere leeftijd, toen zijn roem als pianist wat tanende was, nam hij de lagere priesterwijdingen aan, noemde zich abbé en mat zich een air aan van een heilige in soutane met zijn leerlingen als toegewijde discipelen aan zijn voeten. Hij was niet gehouden aan het celibaat, een privilege waar hij dankbaar gebruik van maakte. Zijn *Totentanz* schreef hij ver daarvoor in 1849, een tijd waarin hij zich serieus ging toeleggen op het componeren. Geen holle bravourestukken meer voor het op virtuositeit beluste publiek, maar weloverwogen composities die iets te zeggen hadden. *Totentanz* is wat dat betreft een echt overgangsstuk, gebaseerd op de beginregels van het *Dies Irae* uit de gregoriaanse dodenmis. Liszt zelf noemde het werk een parafrase over deze melodie, die hij als een reeks uitgebreide variaties opbouwde. Maar eigenlijk gaat hij veel verder. Het korte thema van maar vier maten wordt in elke variatie voortdurend herhaald en komt zo tientallen keren voorbij. Het is een mantra die de melodie telkens in een nieuwe kleur van harmonie, ritme en klank zet in een bijna oneindig gevarieerde muzikale stroom. Dat alles neemt overigens niet weg dat de pianopartij uiterst virtuoos en bijna onspeelbaar moeilijk is. Zelfs wendt Liszt hier en daar geheel nieuwe speeltechnieken aan die voor zijn tijd ongehoord modern waren. Hij zelf zou gekscherend beweerd hebben de solopartij zo duivels moeilijk gemaakt te hebben dat de pianist het eind niet levend zou halen en zo solist zou zijn in zijn eigen dodenmis. Het viel gelukkig mee. Bij de première, pas in 1865 in Den Haag, wisten pianist Hans von Bülow en de Nederlandse componist Johannes Verhulst op de bok het slotakkoord glansrijk te bereiken.

Organist als orkestlid

Net als Messiaen was Camille Saint-Saëns een groot deel van zijn carrière organist. In zijn geval bijna twintig jaar aan de Madeleine-kerk in Parijs. Maar hij beschouwde zichzelf niet zozeer als organist, maar veel meer als concertpianist en was een groot bewonderaar van Liszt waarmee hij goed bevriend was. Zijn oeuvre voor orgel is relatief klein. En het belangrijkste doel met zijn beroemde *Orgelsymfonie*, dat Saint-Saëns zelf bescheiden

een ‘symfonie met orgel’ noemde, was om te experimenteren met het orgel als instrument in een symfonieorkest. Niet als tegenhanger van het orkest en al helemaal niet als solo-instrument, maar vooral als een extra klank in het orkest. Om die reden voegde hij ook vierhandige piano toe als nieuwe kleur. De opbouw van de symfonie is uniek. Het werk is min of meer tweedelig, al zie je in het programma vier delen staan. Het werk heeft eigenlijk een klassieke symfonische vierdelige structuur waarbij telkens twee delen in elkaar overlopen. Het hoogtepunt is halverwege de finale als de beroemde melodie in volle glorie door het orgel gespeeld wordt. Dit is de climax, maar de enige keer dat het orgel boven alles uitklinkt en ook de enige keer dat deze melodie volledig klinkt. Het fascinerende is dat de hele symfonie thematisch naar dit moment toewerkt. Het tweede thema van het openingsdeel is daarvoor al een eerste vooruitwijzing en ook het tweede deel kent zijn subtiele hints. Het is pas daar dat het orgel voor het eerst meespeelt, nauwelijks hoorbaar en alleen als een heel subtiele verkleuring van de strijkers. In het snelle derde deel komen flarden van de melodie voortdurend naar boven, soms herkenbaar, maar veel vaker vluchtig in het voorbijgaan. Al deze verwijzingen vallen pas op hun plaats wanneer dan eindelijk de melodie als een machtig koraal klinkt. Daarna laat de componist deze alleen nog fragmentarisch horen in de indrukwekkende en uitgebreide coda. Saint-Saëns droeg zijn *Orgelsymfonie* aan zijn vriend Franz Liszt op. Een mooie keuze, zeker met het orgel op de achtergrond. Want uitgerekend pianist Liszt, die zelf ook uitstekend orgel speelde, heeft enkele grote orgelwerken op zijn naam staan die nog steeds op het repertoire van elke concertorganist staan.

Tekst: Kees Wisse

Opname NPO Klassiek

Het concert van zondag 25 oktober wordt opgenomen door NPO Klassiek voor het Avondconcert. Kijk voor meer informatie op npoklassiek.nl/avondconcert.

Pierre Bleuse, dirigent

De geprezen en veelgevraagde Franse dirigent Pierre Bleuse maakt met dit programma zijn debuut bij het Nederlands Philharmonisch. Sinds september 2023 is hij muzikdirecteur van het prestigieuze Ensemble Intercontemporain. Zijn contract als chef-dirigent van het Odense Symfonieorkest is verlengd tot 2026. Sinds 2021 is hij ook artistiek directeur van het gerenommeerde Pablo Casals Festival. Recente hoogtepunten zijn uitnodigingen voor grote orkesten als het Koninklijk Concertgebouworkest, Orchestre de Paris en Tokyo Symphony. Ook dirigeerde hij de première van de opera *Orgia* van Hector Parra in het Teatro del Liceu en leidde hij zijn Ensemble Intercontemporain op het Festival van Aix-en-Provence in 2024, waarmee hij veel succes oogstte. Hij werkt regelmatig samen met enkele van de meest gevraagde internationale solisten, zoals Joyce DiDonato en Karita Mattila.

Nelson Goerner, piano

Nelson Goerner werd geboren in San Pedro, Argentinië in 1969. Na te hebben gestudeerd bij pianodocenten Jorge Garrubba, Juan Carlos Arabian en Carmen Scalcione, won hij in 1986 de Eerste Prijs op de Franz Liszt Competition in Buenos Aires. Dit leidde tot een beurs waarmee hij bij Maria Tipo kon gaan studeren aan het Conservatorium van Genève, en aldaar won Nelson Goerner in 1990 de Eerste Prijs op de Competition van Genève. In het seizoen 2024-2025 trad Goerner op met het Koninklijk Concertgebouworkest, NHK Symphony Orchestra, Orchestre Philharmonique de Radio France, Dallas Symphony Orchestra, en op tournee in Spanje met het Helsinki Philharmonic Orchestra. Als enthousiaste beoefenaar van kamermuziek werkte Goerner onder meer samen met Martha Argerich en Renaud Capuçon. Goerner schitterde in 2018 al samen met het Nederlands Philharmonisch in het *Pianoconcert* van Schubert.

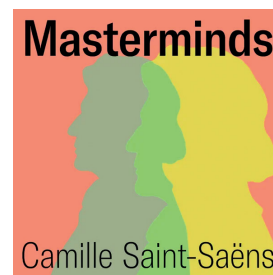
Laurens de Man, orgel

Laurens de Man won in 2024 als eerste organist de Nederlandse Muziekprijs, de hoogste onderscheiding die door het ministerie van OCW aan een musicus, werkzaam in de klassieke muziek, wordt uitgereikt. Laurens won diverse prijzen als pianist en organist, bij concoursen in Den Haag (Prinses Christina Concours, 1e prijs), Würzburg (Klavierwettbewerb J.S. Bach),

Groningen (Martini Organ Competition, 1e prijs) en Freiberg (Silbermann Wettbewerb, 1e prijs), waar hij “ECHO Young Organist of the Year 2020” werd. In 2018 won hij de Sweelinck-Mullerprijs. Onder andere als pianist van het Chimaera Trio speelt en arrangeert hij kamermuziek uit vier eeuwen muziekgeschiedenis; het trio nam twee CD's op. Sinds 2012 is Laurens hoofdorganist van de Utrechtse Janskerk; in seizoen 2022-2023 was hij “Organist in Residentie” van het Contiusorgel te Leuven. Aan het Conservatorium van Amsterdam is hij verbonden als docent bijvak klassiek piano voor jazzpianisten. Per september 2023 is hij benoemd als hoofdvakdocent orgel aan het Utrechts Conservatorium.

Nederlands Philharmonisch

Het Nederlands Philharmonisch is als vaste partner van De Nationale Opera hét operaorkest van Nederland. Daarnaast heeft het orkest een eigen concertserie in Het Concertgebouw en is het op podia ver buiten Nederland te beluisteren, van Rotterdam tot Wenen en Parijs. Naast het grote repertoire van Wagner, Strauss, Mahler en Stravinsky speelt het Nederlands Philharmonisch ook regelmatig wereldpremières van heden-daagse componisten: Nederlandse maar ook internationale opdrachtwerken. Tussen 2021 en 2025 speelde het orkest succesvolle concerten met de veelbesproken en briljante Lorenzo Viotti als chef-dirigent. In dit jubileumseizoen – het orkest bestaat veertig jaar! – keert hij terug als gast met meesterwerken als Mahlers magistrale *Symfonie nr. 2*. We verwelkomen topsolisten als Patricia Kopatchinskaja, Isabelle Faust en Maria João Pires, maar ook meester-dirigenten als Sir Mark Elder en Dima Slobodeniuk en natuurlijk onze eredirigent Hartmut Haenchen. Hiernaast geven we ook ruim baan aan de jongere generatie: solisten als Tomothy Ridout, Ivan Karizna en dirigenten als Eva Ollikainen, Pierre Bleuse en Aziz Shokhakimov.



Masterminds over Saint-Saëns

De aflevering over het leven en de muziek van Saint-Saëns is te beluisteren in diverse podcastapps of via orkest.nl/saint-saens.